

**Riigikogu XIV koosseisu korruptsioonivastase erikomisjoni tegevuse ülevaade
(15. juuni 2021 – 13. juuni 2022)**

Tallinn 13. juuni 2022

Riigikogu XIV koosseisu korruptsioonivastane erikomisjon moodustati Riigikogu 16. mai 2019. aasta otsusega Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 19 ja korruptsioonivastase seaduse § 9 alusel nendes õigusaktides nimetatud ülesannete täitmiseks.

Aruandeperioodil kuulusid komisjoni:

Komisjoni esimees: Riina Sikkut

Komisjoni liikmed: Valdo Randpere (aseesimees)

Paul Puustusmaa

Priit Sibul

Mati Raidma

Marko Šorin

4. aprillil 2022 valiti komisjoni uueks esimeheks Riina Sikkut, kuivõrd senine esimees Eduard Odinets astus tagasi olles valitud Eesti Sotsiaaldemokraatliku erakonna peasekretäriks.

Vahemikus 15. juuni 2021 – 13. juunini 2022 (kaasa arvatud) on toimunud 26 istungit. Neist 11 toimus 2021. aasta sügisel ja 15 istungit 2022. aasta kevadel.

Parlamentaarset järelvalvet teostamisel korruptsioonivastaste meetmete rakendamise üle keskendus komisjoni töö järgmistele küsimustele:

1. lobireeglite arendamine ja rakendamine;
2. COVID-19 mõjud - kriisimeetmete rakendamise ja testimise korralduse käigus ilmnunud probleemid;
3. kõrgete ametiisikute huvide konflikti tunnuseid sisaldavate juhtumite käsitlemine;
4. eelnõude arutelu;
5. isikute pöördumised;
6. huvide deklaratsioonide täitmise nõustamine ja kontroll, huvide deklareerimise keskkonna arendamine.

Töö käigus on komisjon andmeid kogunud ja kohtunud valdkonna ekspertide ja otsustajatega nii avalikust kui ka erasektorist. Iga-aastaselt annab komisjon videokonverentsi käigus ja hiljem kirjalikult täiendades oma panuse Euroopa Komisjoni õigusriigi raporti koostamisse.

Lobiteemade käsitus jätkus 2022. aasta märtsist maini koostöös MTÜga Korruptsioonivaba Eesti ja USA saatkonnaga Eestis korraldatud kolmest osast koosneva ümarlauaga, kus kuulati ettekandeid ja diskuteeriti parlamentaarset lobitegevuse läbipaistvuse edendamise üle.

Ümarlaudade tulemina on komisjon esitanud Riigikogu esimehele ettepaneku hakata 2022. aasta sügisest istungijärgust arvates registreerima ning kvartaalselt avaldama komisjonide ja fraktsioonidega toimunud lobikohtumisi.

COVID-19 haakus mitmeti ka 2021/2022 korruptsioonivastase erikomisjoni tegevusega, näiteks uuriti koolidesse 2021. aasta sügiselt koolivaheajalt naasmise ajaks kiirtestide soetamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumis läbiviidud hankemenetlust. COVID-19 kriisimeetmete rakendamise uurimisest on alguse saanud komisjoni missioon saada ülevaade riigi juriidilistes isikutes haldusmenetluse rakendamisest avalike vahendite kasutusse andmisel, rõhuasetusega läbipaistvuse tagamisel avalikest vahenditest finantsteenuste pakkumisel.

Osa komisjoni tööst on käsitleda kaasusepõhiselt huvide konflikti tunnuseid sisaldavaid juhtumeid, kui kõrgema ametiisiku kohta on avaldatud teavet asjaoludest, mis võivad mõjutada tema ametikohustuste täitmist. Isikutelt küsiti selgitusi, sh erikomisjoni istungil ning kahe juhtumi puhul otsustas erikomisjon edastada pöördumised uurimisasutusele.

Jätkuna komisjoni poolt 2019/2020 tehtud uurimusele opositsiooni kaasamisest kohaliku omavalitsuse tegevusse on käsitletud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) arendamist ning selgitati KOKS muudatusi väljatöötavale eksperdikomisjonile oma seisukohti, neist mitmed on jõudnud ka eelnõusse.

Poliitikakujundamise läbipaistvuses on oluline roll erakondade rahastamisel, mistõttu kohtub komisjon regulaarselt Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoniga ning käesoleval hooajal arutati kohalike omavalitsuste volikogude valimiskulude läbipaistvuse tagamise kõrval ka erakonnaseaduse muudatuste väljatöötamiskavatsust.

Kuivõrd korruptsiooni kui peitkuriteo menetlemisel on teabe kogumine keerulisem kui mitmete teiste süütegude puhul, on komisjon korduvalt käsitlenud rikkumisest teavitaja kaitse seaduse eelnõud, mis on nii parlamendis kui ka ühiskonnas laiemalt kirglikku tähelepanu pälvinud. Komisjon ootab ka korruptsioonivastase seaduse täiendamist, sh komisjoni tööst võrsunud ettepanekute alusel.

Isikute pöördumised komisjoni poole käsitlevad väga erinevaid eluvaldkondi ning on juhtinud erikomisjoni tähelepanu mitmesugustele probleemidele ühiskonnas, on küsitud nõu vaidluste lahendamiseks, õigusaktide selgitamiseks, aga ka avaldatud rahulolematust ja tehtud ettepanekuid. Vastusena on komisjon asjaolude kontrollimiseks teinud täpsustavaid päringuid ning andnud pöördujatele selgitusi. Mitmetel juhtudel on pöördumisi edastatud menetlemiseks ka pädevale asutusele (nt uurimisasutused).

Komisjoni ülesannete hulka kuulub huvide deklaratsioonide kontrollimine, millega kaasneb ka iga-aastane deklarantide nõustamine. Senise praktika pinnalt on komisjon esitanud ettepanekud huvide deklaratsiooni esitamise ja kontrollimise sisuliseks edendamiseks registri vastutavale töötlejale Justiitsministeeriumile ning volitatud töötlejale Maksu- ja Tolliametile, samuti seda keskkonda arendavale Rahandusministeeriumi infotehnoloogiakeskusele ning ootab ettepanekute rakendamist deklaratsioonide esitamiseks ning kontrollimise arendamiseks kaasaegsete IT-lahenduste abil.

Aruanne komisjoni tööst on koostatud lähtuvalt korruptsioonivastase seaduse § 9 lõikest 4, mille kohaselt esitab erikomisjon vähemalt üks kord aastas Riigikogule ülevaate komisjoni tegevusest ja tulemustest.

Käesolev ülevaade on kinnitatud erikomisjoni 13. juuni 2022. aasta istungil ja esitatakse Riigikogule.

Riina Sikkut
Esimees